

APLEC D'INTEL·LECTUALS I ARTISTES A VALÈNCIA

1987: un congrés ben compromés

Des del dilluns 15 més de dos centenars d'intel·lectuals i artistes es reuneixen a València per commemorar l'històric congrés d'escriptors antifeixistes del 37 i per debatre la seua posició davant la realitat actual. Un congrés no exempt de polèmica. Més amatent, potser, a la revisió i la propaganda que a la crítica.

Enric Sòria

Des del dilluns dia 15 té lloc a València el Congrés d'Intel·lectuals i artistes. Una enorme reunió de professionals de les lletres i de les arts que hi han vingut per debatre, sembla, la seua condició.

Fa ara cinquanta anys la ciutat de València esdevingué la primera seu d'un dels aplecs de lletraferits més espectaculars que es recorden. D'Eherenburg a Thomas Mann, de Tzara a Malraux, el bo i millor de la intel·lectualitat europea s'hi donà cita. En plena guerra civil i a pocs quilòmetres de les trinxeres els debats sobre l'actitud de l'intel·lectual davant el seu temps, el compromís, adquirien una evidència gens metafòrica, urgent. El congrés que començà aquell 37 a València fou no solament una arma eficaçíssima en la guerra de discursos que precedí la dels *stukes* i els *panzer*, fou també, per a l'esquerra intel·lectual, una fita històrica i un símbol.

Vivim temps de commemoracions. L'any passat, mentre se'n celebraven les de la guerra civil i la conjuntural ca-

Ricardo Muñoz Suay. Dalt a la dreta, Vázquez Montalbán, a l'esquerra, Joan Fuster.

pitalitat republicana de València, la Generalitat considerarà que calia commemorar també aquell famós congrés de la manera més sonora: muntant-ne un altre que avalués l'anterior i tornés a plantejar-ne l'essencial: el compromís de l'intel·lectual amb la realitat. Al capdavant, tampoc ara no en manquen els motius.

El projecte era ambiciós i ha estat elaborat amb certa minúcia. L'abril de 1986 es constituïa el comitè preparatori format per Juan Cueto, Joan Fuster, Juan Goytisolo, Ricardo Muñoz Suay, Fernando Savater, Jorge Semprún i Manuel Vázquez Montalbán. Una tria significativa. Per a alguns, la coloració socialdemòcrata, i revisionista, a major glòria del poder convocant, començava a estar cantada. Fuster i Montalbán en serien els convidats de pedra. Al cap de poc, un manifest elaborat pel comitè en definia el projecte: «El que ens interessa, cinquanta anys després, a la llum de l'experiència històrica, és una reflexió crítica. És hora, sens dubte, de reafirmar veritats que segueixen sent-ho, però també de denunciar cegueses i enganys que sempre ho foren»... «A poca distància ja d'un segle XXI que exigeix dels intel·lectuals, davant la crisi —altament saludable, per cert— de tot discurs monolític i monologant, un nou enfocament pluralista, però teòricament coherent, de les relacions entre política i cultura, tecnologia i valors morals, ciència i complexitat, compromís i solitud creadora».

Aquest enfocament, no antifeixista

sinó equidistantment anitotalitari duqué a buscar un nom nou per al Congrés de València: Congrés d'Intel·lectuals i Artistes. No amb absolut consens. Angel Fernández Santos escrivia a *El País*: «Hoy, por saturación de conmemoraciones se dice: 'Hay que olvidar el fascismo'. Pero, si alguna idea firme nos legó el congreso del 37 es que el olvido del fascismo es la antesala de éste». Fernando Savater, per eixir del pas d'aquesta mena de crítiques, reconeixia que, ara, la situació és menys nítida i menys confortablement definida que el 1937, però això mateix la fa més enriquidora.

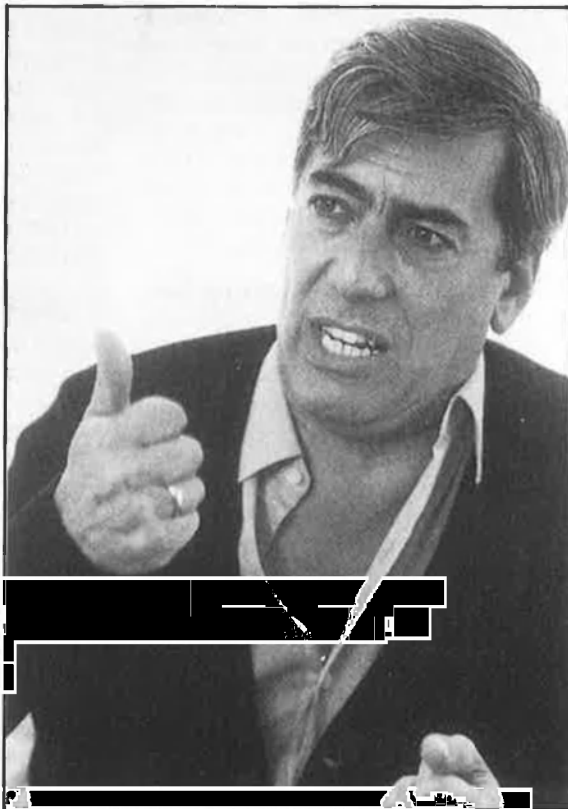
Assistents i actes

Mentre començaven les primeres escaramusses del nou debat, la màquina congressual es posava en funcionament. Centenars d'invitacions eren enviades a tot arreu. El 27 de juliol de l'any passat, Octavio Paz, el gran escriptor mexicà, supervivent del congrés del 37, era nomenat president d'honor de l'actual. És ben coneguda la decantació de Paz cap a la dreta aquests darrers anys. Que presidís un congrés que ja no es dirà antifeixista va semblar massa fort a gent com Gabriel García Márquez o Gunther Grass, que deixaren de tenir-ne prevista l'assistència. Un grapat de noms de pes que s'hi barallaven, per aquesta o per altres raons, no vindran a la fi. Entre ells hi ha Umberto Eco, Onetti, Gabriel Jackson, Cioran, Ford Coppola i Nicolás Guillén i, potser Rossana Rossanda. No obstant això, la llista dels que sí que confirmaven l'assistència era llarga, variada i ben provista de noms impactants.

Entre membres de l'escassa representació de la cultura catalana (i a València aquesta aquesta escassetat és simptomàtica) hi ha Lluís Alpera, Oriol Bohigas, Ricard Blasco, Jesús Huguet, Josep Iborra, David Jou, Joan Oleza, Xavier Rubert de Ventós, Lluís Racionero, Josep Ramoneda i Ignasi Riera. Curiosa llista. La cultura hispànica, més contundentment representada, compta, entre altres, amb Alberti, Francisco Ayala, Félix de Azúa, Manuel Andújar, Carlos Barral, Cabrera Infante, Caballero Bonald, Juan L. Cebrián, Félix Grande, José A. Goytisolo,

Agustín García Calvo, Gil Albert, Ramón Gaya, Pilar Miró, Vicente Molina Foix, Julián Ríos, Jaime Siles, Antonio Saura, Eugenio Triás, Manuel Vicent, Vargas Llosa, i Luis Antonio de Villena. Hi ha, a més, gent de tot arreu, alguns d'un relleu indiscutible, com el francès Abraham Moles, l'alemany Cohn Bendit, l'algerià Bunge, els italians Giorgio Bassani i Antonio Tabucchi, el grec Castoriadis, els anglesos Stephen Spender i Hugh Thomas i la nord-americana Barbara Probst Salomon. I així fins a dos-cents.

¿I que farà tota aquesta gent a Va-

Mario Vargas Llosa.

lència? De moment una part ha preparat un seguit de ponències al voltant de nou temes que seran discutits en densos debats al Palau de la Música tan recentment inaugurat. Dilluns, a les 12 tenia lloc l'acte d'obertura amb intervencions d'un grapat de reincidents, Alberti, Gil Albert, Spender i Paz. A les 5, la primera taula redona: *Incògnites de la informació*, el dimarts 16 a les 10,30, el tema a debat era *Els intel·lectuals i la història* i a les 4,30, *Ciència i complexitat*, el dimecres 17 *Del moviment modern al postmodernisme* i *Els intel·lectuals i la memòria*, el dijous, *Cultura i cultures (intercomunicació)*, i *Noves cultures (noves tecnologies i mitjans de comunicació)*, el divendres *La guerra civil vista pels altres* i *Els intel·lectuals, les violències i les noves consciències crítiques*. El

dissabte 20 a les 12 del migdia el ministre Maravall clourà el congrés amb un parlament.

A més a més, hi haurà dues exposicions, de Ramón Gaya i Vicente Huidobro, una revista, *Papeles de Campanar* (títol tan original com cosmopolita), la publicació de cinc volums sobre el congrés del 37 i la seua circumstància i també, és clar, la de les ponències del congrés d'enguany.

Divisió d'opinions

Com en tot bon debat, els comentaris que el mateix Congrés ha anat generant mentre s'organitzava no han estat, ni de bon tros, unànimes. De lloances, n'hi ha moltes, i la mera empresa d'intentar una concentració d'intel·lectuals d'aquest calibre ja en mereix. Però també ha despertat dubtes, reticències i alguna hostilitat.

Hi ha les crítiques més òbvies. Amb els seixanta milions que diuen que costa la moguda tindrien la vida resolta una bona part dels intel·lectuals valencians, però amb aquest criteri mai no s'organitzaria res de gros. En prescindirem, de moment. Sí que hauria estat possible treure-li més suc a l'esdeveniment intentant que les diverses institucions valencianes programassen coordinadament tota mena d'actes culturals d'envergadura. Potser així s'hauria aconseguit fer de València una momentània però recordable capital cultural i no només un indret on un fum de savis s'ajunten per discutir entre ells i fer-se la foto amb l'amfitrió. I per a això seixanta milions (¿només?) potser són massa. Tampoc no fa bonic que els debats siguin puntuals: quinze minuts per ponència i després la discussió.

Sense grups d'aprofundiment ni pos-

teriors debats, una volta digerida i contrastada la informació inicial. En aquestes condicions poca llum es pot aportar sobre res.

Ideològicament, la cosa tampoc no acaba de ser clara. El component revisionista sembla tenyit d'anecdota personal. I la cerimònia d'exorcització d'un estol d'ex-comunistes peneditos tampoc no val el preu que costa. Diuen les males llengües (i en aquest cas encertades, poden creure-ho) que el primer esborrany del manifest del Congrés, de mà de Semprún, era una cosa salvatge. Va ser molt maquillat. Segons Semprún, no calia convidar escriptors russos perquè a l'URSS *no hay literatura*. Diuen que, a la fi, però, en vindrà algun d'allà. El senyor Muñoz Suay, membre del comitè organitzador i, curiosament, també coordinador general des del començament d'enguany, també hi ha aportat els seus grans d'arena. Això, quant al passat; quant al futur, el programa i els convidats —tret d'excepcions— han fet pensar a alguns que ens trobem davant un congrés socialdemòcrata per difondre la bona nova del PSOE. Aquesta és l'opinió d'Ignasi Riera. I encara més: «Al congrés volen fer un rentador públic dels pecats estalinistes. Jo em pregunto, però, contra les tesis de Muñoz Suay, per què a un congrés on es debat el compromís intel·lectual en l'actualitat no està previst parlar de Reïna i de Sagunt».

Off the record moltes veus hi abunden. La majoria no vol que el seu nom aparega als papers públics perquè, senzillament, l'ens organitzador és la major fàbrica de subvencions i llocs de treball per a lletrats del País Valencià. I l'exigència d'anonimat quan s'està parlant d'un congrés sobre el compromís dels intel·lectuals és un símptoma

greu. És que el poder és temut fins i tot quan convida.

Hi ha d'altres objeccions encara més tristes de fer. En plena guerra, les ponències de Carles Salvador i Serra Hunter encertaren a explicar quina era la situació de les cultures oprimides a l'estat espanyol. No s'hi ha avançat molt més. El dijous, dues ponències provarán de fer el mateix. Possiblement siguen les úniques llegides en català. El relegament de la nostra llengua en papers, logotips, documentació, rètols, nom de les publicacions previstes, etc., és absolut. Amb ben pocs i ben lleus matisos a fer. En un acte organitzat per la Conselleria de Cultura valenciana és senzillament inadmissible aquesta postergació. El fet que la major part dels assistents siguen castellonoparlants, o que Muñoz Suay siga un furibund anticatalanista com ja demostrà quan vivia a Barcelona, o que la majoria dels assistents, per desconeixement o per espanyolia, no troben a faltar la llengua pròpia del país i la ciutat que els aplega no en justifiquen la marginació.

Potser passa que el dret d'un poble a defensar la seua llengua és un tema lluidor dins un debat intel·lectual, però ja no ho és tant que aquesta llengua siga usada amb una mínima normalitat. Potser tot això és pura anècdota, com Reïna i Sagunt.

Dubtes, crítiques, algun fet inacceptable, però evident, que no llevaran tota la lluentor a aquest ambició i inqüestionablement potent aplec d'intel·lectuals. De segur que alguns debats valdran la pena i algunes conclusions seran valuoses. Els valencians serem els primers a assabentar-nos-en, això sí, des de la barrera. Alguns congressistes, en marxar, suposaran que els ha agradat Espanya. □

XVI PREMIS OCTUBRE 1987

Premi Joan Fuster

Treballs d'assaig sobre temes literaris, artístics, històrics, polítics, etc.

Dotació: 1.000.000 ptes.

Premi Andròmina

Obres en prosa narrativa: contes, novel·la, memòries, etc.

Dotació: 1.000.000 ptes.

Premi Vicent Andrés Estellés

Llibres de poesia.

Dotació: 100.000 ptes.

El termini de presentació acaba el 15 de setembre de 1987.

Per a més informació dirigiu-vos a

Editorial Tres i Quatre • Moratín, 15. 46002 València. Tel. (96) 351 64 92.